

Josef Šusteršič,
Fk. Martin bei Littai 5.
Krain Österreich.

Laibach, Domplatz 2.

2K
k.u.k.
60-K

BRAT Slavkine
desetne
Frančiške
(Gutičeve)

MOBILIZACIJA
VOJNA
IN VJETNIŠTVO.

Popisuje:

Josef Šustersič

K. k. Landwehr Infanterie
Regiment № 27. Regimentsstab
Laibach.
Krain - Österreich.

1914. - 1918.

Iz svojih zabeležkov
pričel pisati v mestu
Ufa, ob evropsko-azijski
meji, to svoje in tovarišev
zgodovino.

V spomin na prve
Božične praznike v Rusiji
leta 1914. in na novo
leto 1915.

Josip Lusteršič

Dne 26. julija 1914.
razglašena mobilizacija in za-
četek vojne s Srbijo, vsled umora
prestolonaslednika Franc-Ferdi-
nanda in njegove gospe soproge
kneginje Žofije Hohenberg, kater
se je zvršil v Sarajevu dne 28. junija
Zarotniki-morilci so bili pod-
kupljeni od srbske vlade, zato
je naš prevzitli cesar napovedal
vojno. Vojna se je že več let
pripravljala, a umor prestolo
naslednika je povzročil izbruh
strašne evropejske vojne.

V ponedeljek 27. julija, šel
pod orožje, v Deželno brambeno
vojašnico, tam nas odbrali in

nas odpravili na Cojzovo cesto (na Graben) v šolo, kjer smo bili nastanjeni.

V sredo 29. jul. zvečer sprevod vojaštva po Ljubljani, splošno navdušenje za vojsko hiše so bile razsvetljene in na nekaterih oknih je stala cesarja podoba kjer je ljudstvo navdušeno pozdravljalo cesarja in mu živjo klicalo. Sprevod se je pomikal proti deželnemu predsedništvu, deželnemu dvoreu, pred magistrat, na Vodnikov trg, na teh krajih so bili navduševalni govori. Na Vodnikovem trgu se je vojaštvo vstopilo v vrste, iz stolne cerkve pa pride ljubljanska duhovščina s. sv. Rešnjim Telesom, katero je nosil prošt Janez Sajovic, kjer je podelil blagoslov, stolni dekan Matija Kolar je pa imel prebodrilnih besed na vojaštvo, nakar se je duhovščina vrnila v cerkev vojaštvo pa v svoje prostore.

V petek 31. julija, bil priděljen k Regimentstabu, kot officiersdiener Feldkuratu Andreju Dollinger iz Celovca, stanoval je v Hotel „Stadt Wien", od tega dne sem imel stanovanje in hrano tudi jaz doma v škofiji, do dne ko je bilo iti na bojno polje.

Dne 2. avgusta, razglašena občna mobilizacija,

9. avgusta, v nedeljo sv. maša na dvorišču vojašnice, mašo, govor in blagoslov s sv. R. T. je opravil g. knezoškof Dr. Anton Bonaventura Jeglič.

Navduševalni govor na moštvo in častnike je imel tudi deželni glavar Dr. Ivan Šusteršič. Oberst Zahradnicek, komandant 27. L. I. R. je govoril nekaj bodrilnih besedi in nas zaprisegel, Hauptman Dobnik je prestavil po slovensko kar je govoril oberst v nemškem jez. in nas po slovensko zaprisegel.

Ta dan prestavljen Feldkurat k drugemu polku vsled slovenske nezmožnosti.

Zvečer v stolnici pridiga za vojaštvo, katero je imel Janez Kalan, cerkev je bila pofolnoma polna vojaštva.

10. avg. dobil za časa mobilizacije prvo in zadnjo leninago z menažegeldom vred.

11. avg. prišel drugi Feldkurat, v osebi Vladimir Cepuder, (kateri je bil rojen v Litiji, kot sin učitelja,) s katerim sva šla skupno na bojišče.

V soboto, 15. avgusta 1914. na Veliki Šmaren dan, ob 11 uri odhod na bojno polje. Na glavnem kolodvoru vse polno občinstva, katero nas je obsipavalo s cvetjem ter nam dajalo razne podarke, vlak je točno

ob naznačeni uri ves ovenčan s cvetjem in zastavami oddrdr proti Litiji, žid. mostu, Celju Ptuju in zvečer smo bili že na ogerski zemlji.

16. avg. v nedeljo vozili se več ur mimo Blatnega jezera na katerega je jako lep pogled ob njem je mnogo kopališč, na drugo stran so pa krasni vinogradi vsi moderno zasajeni. V Buda-Pešto, se pripeljali proti večeru, vlak se je ustavil na postaji malo ven iz mesta, na glavni kolodvor prišli že o mraku in je bilo že vse v lučeh, dobili čaj i.t.d., potem se zopet peljali naprej skozi ogerske planjave, videli smo mnogo lepih mest ob katerih je žvižgal naš vlak.

Dne 18. avg. v torek zjutraj ob 7. uri na meji ogersko-gališki vozili smo se med karpati, krasnimi gozdovi in planinami, kar po ogerskem nismo opazili ampak samo ravnino katera se razteza po večini tudi v Galiciji. Popoldan ob 4ih. se pripeljali v mesto Stry, kjer smo bili dobro postreženi z jedjo in pijačo, ljudje so bili povsod koder smo se vozili zelo dareževljivi, posebno pa po ogerskem, ter nas prijazno ogledovali in spraševali, kaj so ti za eni vojaki s kratkimi

hlačnini in peresi za kapo, bili smo jim prav všeč, slovenski fantje ljubljančani.

Od karpatov do Stryja sta dva orožnika pripeljala pravoslavnega popa, kateri je bil civilno preoblečen, na naš vlak, bil je obdolžen vohunstva, oddala sta ga v mesto Stry.

Iz Stryja smo se peljali še dve postaji dalje, tu smo zapustili vlak s katerim smo se vozili 4 dni in 3 noči, bilo je že temno, ukazano je bilo takoj puške ladati, nato se podali, kar nas je bilo od Regimentastaba v 4 kilm. oddaljeno vas Ruda, kjer smo prenočevali v graščinskih hlevih oficirji pa v gradu.

19. avg. v sredo zjutraj dobili zajutrek v gradu, prišlo je čez vas že več regimentov s katerim smo odkorakali naprej v 20 kilm. oddaljeno vas Podhorce, imeli smo jako slabo pot, bil je blato čez gležnje, posebno težko je bilo za bicikliste, ki so z veliko težavo vlekli kolesa pred sabo. Med potjo smo slišali že nekaj strelov, pozneje smo izvedeli da so v bližnjem selu civilisti nahujskani po pravoslavnem popu streljali na naše vojake, vojaki so jim tudi odgovorili s svinčenkami in jih slednji polovili in kaznovali, popa

so pa obesili na drevo kjer je končal svoje življenje.

Par dni sem tudi nekaj obolel, a dvadnevni odmor v vasi Podhorce me je zopet pokrepčal.

Vas je precej velika, izgleda pa prav siromašna kakor tudi pravoslavna cerkva, le grajščina je lepa moderna stavba, kjer so imeli oficirji stanovanje, Feldkuchet ga je imel pa pri oskrbniku. Okrog gradu je velik vrt skrbno negovan, zasajen z raznimi sadnimi in okrasevalnimi drevesi. V gradu so otvorili regimentsko kancelijo govorili so da v tej vasi ostanemo daljčasa, a bili smo samo 2 dni, (tu je bil inkvartiran II Bataljon in Regimenta stab. Bilo je v petek 21. avg. zjutraj ob 9 ih smo bili po klicani, da moramo odriniti od tu, podali smo se nazaj proti mestu Itzy, toda po drugi poti daleč naokrog, v mestu se ustavili nekaj časa tir dan je bilo opaziti solnčni mrk. Korakali smo naprej in pozno zvečer prišli do vasi kjer smo dobili ob 10 uri menažo in tu prenočevali, oficirji v gradu mi pa po hlevih in skednjih.

22. avg. v soboto zjutraj dobili kavo, nato šli naprej,

hodili cel dan do pozne noči bilo je že čez polnoč, ko smo prišli do neke vasi, prenočevali na prostem, menaže ni bilo tisti dan nikake.

V nedeljo 23.avg. zjutraj dobili ob 5 uri kavo, nato marširali naprej skozi mesto Židahovo (ali Židovce) popoldan dospeli v mesto Rogatino, kjer smo dobili, kar nas je bilo od Regimentstaba kavo in vsak eno kuhano jajce, druge menaže ni bilo mogoče dobiti, ker je bil tren žale za nami. Rečeno nam je bilo da bodemo v tem mestu prenočevali, imeli že tudi prenočišča zvečer prišle kuhinje in tren za nami, pričeli so kuhati menažo, za oficirje je bilo določeno da bodo imeli skupno večerjo v „Sokolskem domu" (stavba je nova in jako lepa) v tem pa pride alarm, menažir ni bila gotova, morali smo odkorakati naglo iz mesta, ker so se bližali kozaki, to je bilo ob 10 ih po noči, hodili smo do 8 ih zjutraj, imeli pol ure odmor in potem zopet naprej, to je 24.avg. okrog poldne pridemo do neke velike vasi kjer smo imeli cel popoldan odmor katerega smo bili prav potrebni vrhu tega pa tudi hrčni, ker že dva dni nismo dobili menaže, med potjo pa tudi ni bilo

mogoče kaj kupiti, ker so že drugi pred nami vse pokupili fasali smo nekaj komisa, pa prišlo ga je malo na vsakega eno štruco je bilo treba razrezati na 6 delov, ko smo se s tem podelili, smo polegli po travniku in pospali. Menažo smo dobili zvečer ko so prišle kuhinje za nam tu smo tudi prenočevali.

Žjutraj 25. avg. ob 2 alarm odšlo je nekaj moštva, drugi" še tu ostali, za zajutrek smo dobili kavo ali kdor je hotel juho od prejšnega dne, videli smo tisto dopoldne zrakoplov večkrat krožiti visoko nad nami govorili so da je naš, opoldan smo dobili menažo to je bila zadnja, Feldkurat je dobil nekje par steklenic vina da smo ga z oficirji pili, ta pijača je bila tudi zadnja ker potem se ni moglo več dobiti. Okrog ene ure je zopet krožil zrakoplov dalj časa nad nami, ob dveh smo pa dobili ukaz da moramo naprej. Hauptman Dobnik nam je držal kratek govor v slovenščini ter nas navduševal za naše pravično vojsko med drugimi je dejal. Sedaj pridemo do hude vojne, katerim še ni bilo in zna trajati dolgo časa, pokazala se bo moč in bogatstvo zalog, kateremu bo

preje zmanjkalo, tisti bo moral preje odnehati, a vi pa bodite vzni in vztrajni da bode naša zmaga, kar nam Bog pomagaj.

Odkorakali smo in ob pol 5ih smo že čuli grmenje topov. Ob 5 uri prišli do mesta Premišljane, skozi mesto so že peljali nekaj ranjenih, šli smo kar naprej ustavili se nismo nič, meščani so nam stregli še s pijačo kruhom in cigaretami, ljudje iz okolice so pa vsi zbegani bežali in se vozili na vse strani, goneč s seboj kako kravo ali kozo. V sredi mesta smo krenili na levo in šli malo navzdol čez en most, na desnem hribu nad mestom je pa naša artelerija krepko bruhala svinčeno točo na ruse. Hodili smo daleč za hribom in po gozdne po slabih potih in grapah, med potjo smo videli več pokvarjenih voz od artelerije katere so popravljali, hodili smo do polnoči in bilo je jako temno, prišli smo neke male vasi, kjer so bili pred že kozaki, slišali smo tudi sovmljivo zvižganje, v vasi smo se ustavili in imeli 2 uri odmor pospali smo vsi utrujeni ob cesti. Ob 2 zjutraj 26. avg. smo dobili povelje za odkorakat ko smo se uvrstili za odmarširati, nas je napadla ruska kozaška patrulja, katera je

dala par salv na naše trupe, naši so hitro vsi zmedeni se razleteli v švarmlinie in začeli grozno streljati, ker je pa bila tema so v tej zmešnjavi tudi naši mnogo naših pa streljali in ranili. Krogle so žvigale ko dež, poskrili smo se ob cestnih jarkih ter čakali da je vihar polegel, to je trajalo kakšen četrt ure, kozaške patrulje so nato zginile, da nikjer več sledu za njimi, kakor par njihovih konj, prelomljena sulica in magacini od patron.

Ko se je zdanilo je bil grozen pogled na mrtvece in padle konje, ležalo je vse naskriž med tem pa obupno klicanje ranjenih na pomoč, sanitejci so jih naglo nosili v hiše kjer so jih zdravniki obvezovali, ne samo od krogelj zadetih ampak tudi od bajonetov prebodenih. Bile so v tem kraju dve vasi oddaljeni ena od druge komaj 5 minut, v prvi vasi je bil naš 27. polk, od katerega je bilo 7 ranjenih in 2 mrtva, eden je umiral. temu je Feldkurat podelil zak. sv. pos. ob njega je pa spovedal, kateri pa ni bil smrtno zadet, a je vendar želel spovedi. V drugi vasi je pa bil 3 reg. iz Gradca, od katerih jih je tu padlo okrog 40, okrog 80 ranjenih in okrog 15 konj ubitih. Janjiv je bil marš ko smo korakali naprej ob mrtvih tovariših,

kateri so že prelili svojo kri za domovino. Kaj pa čaka nas? morda isto taka smrt ali pa vjetništvo?

Z Feldkuratom sva prevbrazila mrtvece če bi bilo mogoče še v katerem kaj življenja, da bi lahko še prejel sv. poslje.

Morali smo naprej in tako smo zapustili mrtvece in ranjene, naša direkcion je bil proti vasi Lipovce

Hodili smo počasi naprej ter imeli večkrat odmor, korakali smo po dolinah in po gozdu, na hribih nad nami so pa topovi pošiljali smrtne pozdrave sovražniku. Čim bolj smo se bližali sovražniku tem manjša truppa nas je bila, ker so morali iti v ogenj, pijonirji so nas tudi zapustili za katerim smo hodili, ker nas je bilo od Regimentstaba, nazadnje nas je ostalo okrog 20 sanitejcev. 4 zdravniki in Feldkurat, bili smo vedno v strahu, če nas ruski zapazijo in nam pošljejo kako šrapnelo, a vendar nas niso opazili, pa tudi od naše strani nismo bili popolnoma varni, ker smo hodili po taki dolini med našo in rusko artelerijo.

Prišli smo v vas Lipovce, tuje bilo več rešilnih postaj (Hilfsplatz) v eno smo mi šli katera je bila najbližja sovražniku, ranjencev je bilo že veliko v hiši in na dvorišču, (hiša je bila prepolna kmečka hiša okrog nje gospodarska poslopja in na sredi dvorišče.) ranjencev je do noči narastlo do 300, kar jih

bilo lahko ranjenih so jih hitro
obvezali ter so morali iti nazaj.
K sreči je bila naša rešilna
postaja malo v zatišju pod
hribom, ker drugače bi bila zad
gana od kake šrapnele, ker je
bila hiša in druga poslopja
lesena in s slamo krita. Bližnj
vasi okrog Lipovce so bile večino
ma vse požgane, seveda ljudje
so že preje morali se umikati
s svojih domov in begali vsi
preplašeni, starčki žene in otro
ter nosili svoje premoženje v
vrečah in gnali kako kravico
s sabo, drugo so pa morali
prepustiti nemili usodi. Grmel
in pokalo je grozno celi dan,
zakopavno so se naši hrabro boje-
vali so se morali zvečer umakniti
zvečer (to je 26. avg.) ker je bila
velika ruska premoč, nas 3 kor
je bil večinoma ves razbit. Mimo
naše postaje so se umikali tudi
s topovi, pričakovali smo da nam
pride pomoč, da spravimo ranjene
na varen kraj in slednič tudi
sami ubežimo. Prinešenih je bilo
na naš hilfsplatz tudi več oficirjev
najvišji čin med njimi je bil oberst
leitnant Vojnović kom. II. Bat.
kateri je bil ranjen v roko i nogo
z jokajočim glasom je pripovedoval
kako da je uničen skoraj ves naš
27. reg. rekel je „Kje je moje moštvo
kje so moji ljubi tovariši ni jih
vsi so pobiti!“ Oficirje kar jih je
bilo pri nas so hitro odpeljali

a drugi ranjenci so čakali na rešitev, katere pa ni bilo od nikoder. Regimentsarzt Horak je dal nekaj povelja ostalim zdravnikom in Feldkuratu, in je odšel z obljubo da pošlje pomoč, z njim so morali iti vsi kateri so bili lahko ranjeni in taki ki so k nam pribežali ne vedoč za svoje kompanije.

Prišla je noč, opazili smo že par kozakov, pred katerimi smo bili v strahu celo noč, ranjenci so celo noč prosili vode ali jesti, z vodo smo jim lahko postregli a z jedjo ne ker sami nismo ničesar imeli. Postavljeno smo imeli tudi stražo, da v slučaju če bi bili napadeni bi povedala da je špital in da nismo oboroženi, napada vendar ni bilo in tako smo noč srečno prestali, katera je bila prav žalostna ranjenci vedno stokali in se vili od groznih bolečin ki so jih prestajali. 27. avgusta v četrtek zjutraj ko se je zdanilo so ljudje (kar jih je še bilo v vasi) prinesli nekaj mleka da smo ga ranjenim skuhali, potem smo dobili nekaj voz, da smo jih naložili in odpeljali proti naši strani. Pustili so jih v neki vasi in zložili jih na en skedenj, ter odšli zopet z vozovi nazaj k rešilni postaji, misleč da še ostale ranjence naložimo in odpeljemo, slednič pa da tudi sami ubežimo pred rusi.

Nakopali smo tudi nekaj krompirja da smo ga skuhali in ranjeni utešili lakoto, napravili smo kar gosto krompirjevo juho, za zabelo smo pa dobili še nekaj fleiškonzerv po brotzakih in sto jedjo smo morali nekatere pitati ker so bili tako ranjeni da niso mogli zavesti. Okrog 10 ure smo opazili kozake, hiteli smo iz puške jemati veriluse ter vse znosili v nek hlev kakor tudi municijon, tornistre in brotzake, to vse so potem rusi zaplenili kakor tudi mulo katera je nosila zdravniške pripravе. Kozaki so se približali in začeli streljati, ranjenci so ležali na dvorišču, zdravniki in sanitejci smo pa hodili med njimi ter jim stregli, ko pa je začelo pokati nad glavami je vsak bežal v varno zavetje in tako sem bežal tudi jaz, bil sem pa še nekaj oddaljen od hiše, ko sem ravno po vodo šel k potoku kateri je bil blizu hiše, bežal sem s posodo vode proti neki kleti ki je bila pod hišo, držalo je v njo par stopnic, in ravno ko se pripognem prileti krogla nad glavo, da mi nekaj prsti pade za vrat, ko bi se še ne pripognil bi bil zadet v prsa.

Čeprav smo imeli na hiši zastavo rudečega križa so vsejedno streljali zdravniki so kričali, špital, špital. da ne streljati da smo sanitejci in da nimamo orožja, sledniči so vendar nehali streljati, ter se bojazljivo približali. K sreči smo imeli

tudi enega ruskega vojaka, ki j
bil ranjen in k nam pripeljan,
za katerega so zdravniki jim
povedali, šli so na dvorišče in
ga spraševali kako mu je, on
je povedal, da so ga zdravniki
skrbno obvezali i.t.d., nato so
bili takoj bolj prijazni proti nam
prosili so za vodo s katero smo
jih napojili in dali smo jim
tobaka katerega so z velikim
veseljem jemali. Z vozovi so
v tem času prišli nazaj s katerih
so ranjene odpeljali, seveda zdaj
je že bilo prepozno da bi še ostale
naložili in odpeljali, ker bili
smo že vjetniki. Naša vojska
se je vedno umikala, ruske
švarmlinie so šle za njo,
za kozaki je prišla infanterija
in sedaj je bilo vsako upanje na
beg zaman, ker nas je močna
straža stražila, ganiti se nikdo
ni smel nikamor, pregledali
so vse kaj imamo, kar je bilo
ruskim vojakom več so nam
odvzeli, tako je čisto priprost
vojak zahteval od zdravnika
da mu mora dati dalnogled
katerega mu je seveda dal,
Feldkuratu je vzel pozlačeno
škatljo za hostije, pregledali
so nam tudi vse po žepih, nek
terim so pobrali denar ali ure
i.t.d., zelo so jim bili več tudi
naši bajoneti, katere so si opa
sovali. Popoldan okrog 4ih
smo šli z nosilkami iskat

ranjene na prostor kjer je bila prejšni dan večja bitka, z nami je šel en naš zdravnik in en ruski vojak. Ranjenih že tu ni bilo, ker so jih že rusi znosili v bližnje hiše, le mrtveci so vse naskriž ležali grozno razmesarjeni od granat in šrapnel i.t.d.

Ganljivo je bilo videti, ko smo prišli do nekega našega vojaka, ki je bil že mrtev, imel je pred seboj fotografijo svoje drage, ter zrl v njo, tako se je še v zadnjem trenotku spominjal bitja katerega je na zemlji najbolj ljubil.

Od ruskih trup ki so prihajale je priletelo nekaj strelov proti nam, čeprav smo imeli zastavo rudečega križa s seboj, a ruski vojak ki je bil z nami je kričal ne streljati da smo sanitarji, in tako smo bili zopet varni pred streli, nad nami je plul zrakoplov na katerega so rusi streljali, Šli smo v tisto hišo, kamor so rusi znosili ranjene, kjer so jih zdravnik in sanitejci previzali, pripovedovali so nam, da ko so jih pobirali, je ruski oficir vsakega kateri je bil silno ranjen, da ni bilo upanja za ozdravljenje ustrelil v srce da se ni dalje mučil, a druge so znosili v to hišo in na dvorišče. Da bi vse ranjence vzeli s seboj je bilo nemogoče, nosila smo imeli samo štiri, do naše postaje je bilo

dalej, zato je ruski vojak rekel da naj kar vse tu pustimo, in tako je bilo ter odšli prazni nazaj.

Storila se je noč, katero smo malo bolj brezskrbno prestali kakor prvo, ker se nam ni bilo bati pred kozaki ali infanterij.

28. avg. v petek zjutraj so dobili rusi nekaj vozov in voznikov kateri so bili tudi že kot vjetniki, naložili smo bolne na vozove, ter so nas z veliko naglico odpravljali od vsilne postaje, ker se je že čulo streljanje, rekli so, da se bojijo da bi kake šrapnele ne pričele padati na to mesto, res se je začulo čedalje bolj grmenje topov okrog nas.

Tekaj bil je odhod iz Ljube avstrijske zemlje proti rusiji, bilo nas je okrog 20 sanitejcev in okrog 20 drugih zdravih vjetnikov, katere so rusi nalovili in pripeljali do nas in ranjenih na vozovih je bilo okrog 50, skupno 90 mož, vštevši tudi 3 zdravnike in Feldkurat.

Med potjo smo srečavali silno rusko vojsko, ki je valila proti avstriji, vasi skozi katere smo hodili so bile večinoma vse požgane, ljudje so plakali ko so nas gledali, bil je žalosten pogled na vse to. Zvečer pozno v noč smo prišli do večjega ruskega taborišča, kjer smo dobili nekaj juhe in kruha, tu nam je en ranjenec umrl,

potem smo šli dalje še en četrt ure do neke graščine z imenom Osnowitze, kjer je bila pred vojno pivovarna. Ranjence smo znosili v prvo nadstropje kjer so bili že pripravljeni stražah za nje po tleh, zdravi smo pa prenočevali v pritličju po sobah kjer so bile pisarne, po teh sobah je bilo vse razbito, pisalne mize železna blagajna okna i.t.d.

29. avg. v soboto, ko smo vstali, smo stikali po kleteh če bilo mogoče najti še koj pijače in res smo našli velikanske sode piva, kateri so bili vzidani, piva smo se prav pošteno napili, pa tudi bolne z njim napojili, kolikor je kdo hotel, to je bil naš zajutrek.

Okrog 10 ure smo šli po menažo na tisti kraj kjer smo jo dobili zvečer, po menaži je bil pa zopet odhod z ranjenimi naprej. Hodili smo do noči in prišli v neko vas, ranjence smo kar na vozovih zapeljali v neki veliki hlev ter jih na njih pustili, potem smo na dvorišču zakurili in pekli krompir in koruzo da smo imeli večerjo. Vaščani so nanesli nekaj mleka kruha in kaše ranjenim, ruski vojaki so pa prignali enega prašiča da so ga zaklali in pekli, katerega smo bili deležni tudi mi vsak je dobil mali košček drugi dan za zajutrek predno smo odrinili. 30 avg. v nedeljo zjutraj

Hodili smo celi dan do mraka in prišli v neko mesto, kjer smo prenočevali v neki gimnaziji, ranjence so ruši znosili v prvo nadstropje. zdrave so nas djali pa v klet, dali so nam malo slame da nismo na golem ležali, dobili menažo. Nek usmiljen gospod (najbrže direktor te šole) nam je pa delil vsakemu po en kozarc dobreya črneya vina bolnim in zdravim, potem smo sladko zaspali. 31. avgusta v pondeljek zjutraj dobili vsak malo kruha, naložili ranjence in odšli zopet naprej. Bližali smo se čedalje bolj ruski meji, okrog poldne smo prišli do mejnikov katere so mejili avstrijsko-rusko zemljo, tu smo imeli pol ure odmor, mejniki so vliti pol drug meter visoki ter pobarvani z avstrijsko barvo. Ko smo se malo odpočili smo šli zopet naprej, z žalostjo v srcu smo storili zadnji korak na avstrijski zemlji in stopili na ruska tla.

V daljavi smo opazili prvo rusko mesto Počajevo, pred vsem veliko krasno cerkev z pozlačenimi kupolami, katere so odbijale solčne žarke na vse strani, stavba je pravo umetniško delo, lepše nisem videl nikje. v mestu se nismo nič ustavili ampak šli kar naprej, dokler nismo prišli do mesta Kremenca to je bilo ponoči ob 12 ih. Gnali so nas v garnizionsarest, ter na zapili v te neljube prostore, djali so nas po 35 v eno celico, zapah je zamolkel

zaškripal in bili smo kakor pravi
restantje. V teh prostorih smo pre-
živeli 3 noči in 3 dni, pobrali so nam
britve nože in vilice, žlice so nam
vendar pustili, pa kako so se zču-
dili ko smo imeli železne, ker rusi
imajo samo lesene in jih nosijo
za ikonjami. Menažo smo dobili
šele tretji dan predno smo odšli
od tu, za dva dni to je 1. in 2. sept.
smo dobili menažegeld po 24 kop.
da smo si kupili čaj, sladkor
in kruh, kar so nam vojaki še
precej prijazno donašali, ter nam
promenili tudi denar v mestu,
toplo vodo so nam vojaki donaša-
li da smo si mogli čaj pripraviti.

3. septembra, zvečer ob 10ih, je
bil odhod na kolodvor, ranjene
smo zapustili v tem mestu in ločeni
od zdravnikov in Feldkurata.

Sedaj nas je že bilo nekaj več vjetni-
kov, katere so rusi prignali od druge
strani, vstopili smo na železniške
vozove, vlak je zažvižgal in peljali
smo se prvič z rusko železnico 12 ur
do mesta Rovno, tu smo izstopili
ter odkorakali skozi mesto, do neke
kasarne, tukaj so nas preštelili in
nas odpravili do vojaške kuhinje
kjer smo dobili menažo. Po menaži
so nas peljali na drugi konec mesta
kjer je nebroj kasarn in v eno iz
med teh so nas djali, bilo je tu že
več avstrijcev, prenočevali smo v
tem mestu dvakrat pa vsakikrat
v drugi kasarni. 6. septembra
v nedeljo zjutraj so nas gnali k neki

železniški progi katera drži od kolodvora do bolnice, tu so nam dali lesene lopate da smo nasipali progo z zemljo ker kamenja ni bilo, pri tem delu smo se vsestili in dež nas je dobro namočil v tem času. Okrog poldne smo šli k menaži, to je bila tretja in zadnja v tem mestu, zamenjali nekaj denarja, katereya so na premenjavali bančni uradniki ali židje, seveda dajali smo ga v veliko izgubo, naprimer 20 Kron se je dobilo 6 Rubljev 60 kopejk.

Po menaži je bil odhod na kolodvor, zasedli smo vozove, bilo nas je cel transport, vlak je z nami ododrdral iz mesta Rovno proti mestu Kijev, kamor smo se pripeljali v ponedeljek 7. sept. ob poldan. Na kijevski postaji izstopili in odkorakali skozi mesto 2 uri predno smo došli v kasarno, mesto je veliko in lepo ima mnogo parkov in šetališč, ulice so zelo široke po katerih vozi tudi električna železnica, mesto ne stoji na ravnini, ampak na hribčkih in dolinah ter z okopami obdano, iz ene strani varuje mesto velika široka reka po kateri ploveje tudi parniki. Cerkva in samostanov je tu skoraj brez števila pozlačene kupole dajejo najlepši vijaj mestu, ljudje v tem mestu so bili zelo darežljivi, dajali so nam razna jedila, cigarete in tudi denar. V tem mestu je bilo

glavno zbirališče avstrijskih vjet-
nikov, ko smo vstopili na dvo-
rišče kasarne so nas vizitirali in
nam pobrali vojaške stvari kar
jih je še kateri imel kakor brot-
žake, šale, feldflaše, deke, celtne, nože
i. t. d. pešilo so nam pustili, od
tega vizita na dvorišču so nas
odbirali po narodnosti, sloven-
cev nas je bilo 40. Nabrali so
takoj slovanov za en transport,
slovenci smo bili tudi pri njih
že poslednji v vrsti, pa prišlo je
število (1000 mož) tako da 30
slovencev je odšlo z tistim
transportom, a drugih 10 nas
je ostalo še v Kijevu, dobili
smo menažo in fasali kruh,
ter prenočevali, ponoči so zopet
došli vjetniki v večjem številu,
zjutraj ni bilo mogoče kam stopiti
mrtvo je ležalo vse naskriž po
hodnikih in po stopnicah, slovenca
ni bilo nobenega med njimi.

8. septembra v torek na
Mali Šmaren dan, opoldan dobili
menažo, po poldan ob 4ih so
nas pa nabrali za en transportni
vlak, odšli smo na drugi
Kijevski kolodvor, zasedli voz-
ove in vlak nas je potegnil proti
Sibiriji do mesta Elfa, kateri
leži na meji Evropski - Azijski.

Vozili smo se skozi mesta:
Kursk, Penza, ob reki Volgi,
mimo Samare i. t. d.

Med vožnjo smo videli mnogo
zanimivega, nebroj revnih selišč

pa tudi cela mesta sestavljenih iz prstja in z blatom ometanih ter s slamo pokritih skoro do tal oken te stavbe nimajo nikakih, le v strehi je kaka mala odprtina da se malo sveti v bivališče v katerem prebivajo ljudje in živina, živino imajo tudi na prostem ob lepem in grdem vremenu. privezana pred kočam kakor pri nas psi, iz med teh bornih selišč se ponosno dvigajo le cerkve, katerih je mnogo tudi lesenih, nadalje smo videli mline na veter, kamele (velblode) koso nosile tovore ali vprežene v vozove i.t.d.

Od Kijeva do Ufe nismo dobili nikake menaže, le na kolodvorih smo dobivali vročo vodo, da smo si čaj napravljali, mesto menaže smo dobivali po 25 kopejk na dan, in s tem smo kupovali čaj, sladkor, kruh i.t.d. Da smo se preživljali, na postajah kjer je vlak kaj dalj časa stal smo se razleteli na vse strani kupovati kar je bilo komu treba, na nekatere postaje so ljudje nanosili razna živila na prodaj mleko, jajca kuhana in surova kruh, meso, ribe sadje i.t.d.

Alkoholnih pijač se ni nikjer dobilo, ker je bilo za časa vojne strogo prepovedano prodajati alkoholne pijače vseh vrst, druge pijače se ni dobilo kakor limonada napravljena kakor kruhek.

Transportni vlaki so vedno šli

z rusko vojsko, na postajah smo morali včasih po dalj časa, čakati da so odšli naprej, bojne pesmi so se navdušeno razlegale po planjavah koder so se vozili.

16. septembra, zjutraj smo dospeli do mesta Ufe, kjer smo iztopili in odkorakali v kasarno. Čez dan so nas popisali, ime priimek, pri katerem regimentu je služil in koliko je star.

Razdelili so nas na stotnije po 100 mož, k vsaki stotniji je bil dan en ruski vojak, stotnije so se delile na 4 izvode, za izvodnike so bili imenovani naši sanži. Stotnik je fasoval vsak za svojo stotnijo, vsaki dan ena uro pred menažo meso za deset in deset mož skupno, na 10 mož je bilo mesa, čistega brez kosti 3 funte, nadalje je fasoval 10 plehnatih skled iz katerih smo jedli skupaj po 10 mož. Kruha je bilo na vsakega po 3 funte na dan katerega smo vsaki dan fasovali zjutraj, kakor tudi sladkor, po tri cali 4 koske na dan. Vsaka stotnija je dobila 4 cinaste posode za čaj, katerega smo dobivali 3 krat na dan, zjutraj, po menaži in zvečer, imeli smo vsak svoj lonček da smo ga natakali in pili, nekaj lončkov so razdelili brez plačino a drugi smo jih morali sami kupiti. O poldne je bilo juha zakuhana z rezanci makaroni, zeljem, krompirjem,

ječmenom ali pšenom, kot priku-
ha je bila vsaki dan, ajdova ali
prosena kaša zabeljena z govejim
lojem, včasih smo dobili tudi
zvečer jicho katera je opoldne
ostala. Razlike med nami in
ruskimi vojaki glede menaže ni
bilo nikake, le to je bilo, da so ru-
preje menežirali kot mi in sicer
kar na dvorišču naj bo dež ali
sneg, če smo hodili v bližini
njih ko so obedovali so takoj
klicali „ Žemljak idi kušat,
ločka jest ?, kdor ni imel žlice
mu je takoj rus dal svoja, in
tako smo res hodili k njim od
početka jest, ko smo bili precej
sestradani. Spat smo hodili
okrog 9 ure, poprej je bila povsa-
da nas je stotnik prestel in pre-
tel če smo vsi. Zjutraj smo vsta-
li z dnem, klical nas je kak ruski
vojak kateri je imel službo,
„ Hlapci vstevajte, umivajte se
k Bogu molite in čaj kušajte "
potem je vprašal „ kdo bolni, kdo
slabi ? " da je šel pozneje z njim
k zdravniku, visitiral je avstri-
ški zdravnik, kateri je bil zelo
slab ga je takoj odposlal v bolnico,
z bolnimi in ranjenimi so v bolni-
zah prav lepo ravnali, kar se je
vsak pohvalil. Drzege narodnosti
kakor: Ogri, Židi, Rumuni, Italijani
Nemci in Turki, je bilo prav malo
kadar jih je večje število narastlo
so jih odposlali dalje v Sibirijo.
Nekateri inšpekcioni ko nas

klicali ali naši stotniki, katera so se večkrat menjavali so bili dobri in prijazni z nami, nekateri pa silno divji in surovi ko zveri, kričali so nad nami da se je cela kasarna tresla ter pretepo z jermeni kakor neumno živino bodisi pri vstajanju ali pri prijanju k kakemu delu. Glede kajenja v kasarni je bilo včasih prav strogo prepovedano, če je inšpekcijon katerega dobil da je kadil mu je priložil kako zasužnino in ga poleg tega še v zapor odpeljal za en dan, včasih so pa rusi pri naših prižigali. Kadar je prišlo kako delo v kuhinjo, v bolnice i. t. d. je stotnik prišel k svoji stotniji in določil skupno z našimi vrši ko mož kolikor je bilo treba za delo so se stotnije vrstile. Nekaj dni smo hodili v mesto pred nekoncem delo zniževati klanec, razdirali smo pomagali vojaške žotore, čistili smo zasilne konjske hleve pri neki opekarni, ko je bilo mnogo snega v njih, hodili smo pomagati pokati vojaške potrebščine, kakor klopčina ste obuvala, kožuhov i. t. d. Okrog bolnic smo sneg čistili in po dvorišča bosali stročake za bolne, likali perilo, v kuhinji kartofle lupili, zelje ribali, meso sekali in potem kuhanega od kosti očistiti, vagati in na lesene ipile natikati za 10 mož skupno, v naši kuhinji se je kuhalo vsaki dan za 4000 do 5000 mož, mazniti smo hodili tudi vojaške

pisarne in prostore kjer so bili ruski
vojaki, na pokopališče jame kopati
kadar je umrl kak avstrijc, krojači
in čevljari so imeli svoje delo v ka-
sarni. Kadar so bile katere stotnij
dela proste, so jih stotniki vodili po
mestu na izprehod vsaki dan vsaj
troj po eno ali dve uri, potem sma
se v kasarni kratkočasili z kartam
šahom, domino in kegljiščem.

Mesto je veliko, in ne leži na ra
nem polju, ampak je ves v hribih in
dolinah, ob mestu teče tudi velika
reka po kateri plovejo parniki.

Prebivalcev ima nad 100.000,
stavbe so večinoma lesene in nizke
pa jako lepo izdelane, razni lesen
izrezki krasijo ta domovanja, ale
morajo biti vsakemu všeč,

Javna poslopja, cerkve, šole, kasarn
prodajalne in kavarne so zidana, pa
tudi več kasarn in nekoj cerkva
je lesenih, več stavb je iz opeko zida
nih in neometanih, električne želez-
nice mesto nima, ulice so zelo široke
par jih je tlakovanih za drege so pra
v žalostnem stanju, blato stoji po
njih čez gležnje, nepresipajo jih nič
ker primankuje v tem kraju kamenj
blato nikdo ne strže in tako so
ulice skrajno zapuščene, ob suši je
nevarnost po njih hoditi, ker so
take groblje od kolesnic, da si lah
ko nogo zviješ, le po zimi je veselje
stopati po njih ko jih sneg povsod
zravna. Po ulicah se sprehaja tudi
štirinožne gospoda kakor: svinje,
krave, koze i. t. d. ter pobira razne

odpadke in nadležno hodi ob hišah po trotoarju da se jo more izogibati, a na večer zna iti vsaka na svoj dom brez kakega prijanjanja.

Cerkva je mnogo med njimi tri mohamedanske in ena katoliška druge so pravoslavne. Katoliška je lesena, notrajščina je iz hrastovega lesa, ima tri altarje, glavni Pov. sv. Križa, drugi M. B. tretji sv. Nikolaja, mesto orgel na koru je harmonium, v stolpu visijo trije zvonovi, obešeni tako-kakor pri nas da lahko z njimi zvoni, v pravoslavnih so obešeni drugače na katere samo udarjajo ob nedeljah in praz. vsaki dan ni slišati zvonenja, ker v ruski ni te navade da bi zvonili zjutraj opoldne ali zvečer, ure ni v nobenem stolpu. K sv. maši so nas višjih pustili, z nami je šel kak ruski vojak, pustili so nas le v majhnem številu od začetka parkrat po sto, pozneje 50 in zadnje čase le po 25. prvič smo šli 21. sept. po ruskem koledarju je bil Mali Šmaren bili smo pri dveh mašah pri tihi in slovesni z leviti, pred slovesno je bila tudi pridiga v poljskem jeziku, pridigar je govoril tako ganljivo da je cela cerkev jokala ne samo ženski spol ampak tudi možje. Po sv. maši je pa bila procesija s sv. Rešnj. Tel. okrog cerkvice in s tem je bila služba božja zaključena. Kar jih je bilo pravoslavne vere, so jih vsako nedeljo pustili v pravoslavno cerkev in v večjem številu, kakor pa nas rimo-

katolike, ker njim so se pridružili tudi unijati, kateri imajo v cerkvi iste obrede kakor pravoslavni, a so združeni z Rimom, ruski so pa mislili da so vsi pravoslavni. parkrat sem šel tudi jaz z njimi da sem opazoval kakšne obrede imajo.

29. sept. je bilo prepovedano nadalje nam nositi rozeto na kapi parole na bluzah in medalje, vse to smo morali skriti, kdor je še nadalje nosil so mu ruski potrgali in vzeli.

3. okt. je prišlo več vjetnikov in ozdravelih ranjencev iz bolnice Hursk, med njimi nekaj slovencev da nas je bilo potem slovencev v Ufi 38. Bivali smo v dveh kasarnah hodili smo eden k drugim in izpovedovali si novice kar je kdo zvedel iz časopisja ali iz Telegrama- katerega so nosili fantiči k nam prodajat, in razne ilustrovane gazete katere so večkrat donašale novičave slike neprijateljskih vladarjev.

5. okt. so nas peljali prvič v banjo (kopališče) in potem vsake 14 dni ali tri tedne.

10. okt. naletaval prvi sneg.

30. okt. sneg zapadel, sanjke so prišle takoj v promet,

11. nov. dobili zimske suknje kateri ni imel mantelna.

19. nov. nas je nagovarjal ruski oficir da bi se vpisali za ruske državljane, razlagal nam pravice in dolžnosti i. t. d.

24. dec. imeli post pred Božičem ko smo bili prejšni dan vprašani ako se hočemo postiti.

25. dec. 1914. na sv. Božični dan, smo šli katoličani v cerkev kdor je hotel, cerkvica je bila polna našega vojaštva, predstojnik te cerkvice nam je oskrbel peto mašo katero je sam opravil, bili smo tudi pri tihi maši, tja duhovnik je večkrat prišel k nam v kasarno in med poljake delil denar, obiskoval je prav pogostoma po bolnišnicah ranjence in bolne tem jim delil cigarete in tudi denar. katoliški (imenovani Poljski) duhovniki so bili v tem mestu štirje.

28. dec. smo fasali prvič vsak po en koščeki mila, da smo si mogli lepše perilo prati, toplo vodo za pranje smo dobivali v kuhinji dec smo si perilo poparili da se nam niso uši še bolj plodile, ker vkljub skrbnemu zatiranju se niso mogle spustiti pri nas. Kasarno smo ribali z žaganjem dvakrat na teden kakor tudi preične na katerih smo ležali, ter polivali z vrelo vodo da se ni mrčes še bolj redil.

30. dec. je prišel en ruski general gledat nas in prostore kjer smo prebivali, bil je precej debel velike postave že ves siv.

1. januarja 1915. dobil prvo karto iz Avstrije in sicer od gospoda Viktorja Steska, ravnatelja knezoškofijske pisarne iz Ljubljane.

6. jan. 1915. na sv. Treh Kraljev dan imeli post vsi brez razločka ker je bil po ruskem koledarju pre božični dan. 7. jan. Božič ali rojstvo Gospodovo, priboljška pri menaži ni bilo, le neke gospe so prinesle neke štrudelne k nam v kasarno, potem nekaj perila, roka vic, cigaret in nekaj denarja za razdelit med najbol potrebne.

Avstrijski oficirji so tudi nekaj zbrali skupej in nam ku pili cigaretnega tobaka in sladkorja za v čaj, katerega smo bili vsi deležni, tako so nam minili ruski božični praznik. Oficiji so v tem mestu hodili od zaročka svobodno (poznej so jim to svobodo omejili) k nam v kasarno je večkrat kateri prišel, stanovanje so imeli v neki gimnaziji v mestu.

14. jan. rusko novo leto 1915. s tem dnem so znižali stevilo stotni redaj so se imenovale „rote", vsaka rota je štela 250 mož.

16. jan. je zbolelo par naših vojakov, rusi so rekli, da je tifus prepovedano je bilo hoditi iz ene kasarne v drugo, kasarna je imela vsaka svoje dvorišče, da smo se lahko sprehajali, ter zaprtija je trajala 6 tednov, delati ni hodil nikdo nikamor, po menažo sta hodila po dva iz vsacega cimra v kuhinjo, juho sta nam donašala v čebri kakor svinjam ravno tako tudi kašo.

Za strastne kadilce je bilo prav

hudo, prodajali so med vožnjo kruh, meso, ali sladkor da so si mogli tobak kupiti, kruh so rad kupovali ruski vojaki katerega so nosili na tržnice civilom prodajat in s tem so si tudi nekaj pridobili na tobak, (ruski vojak je imel 45 kopejk na mesec.) Nekateri so začeli izrezovati z noži razne otroške igrače, škatlje za tobak rome križe i. t. d. katere so prodajali civilom na dvorišču ali na dvorišču ograji. Pisma so prihajale kakor tudi denar in paketi, za denar ali paket je bilo treba dolgo čakati predno je prišel v roke, vse pošiljatve so šle skozi Petrograd.

20. jan. je prišel nek konzul govoril je več jezikov, in nas popisoval kaj je kdo civilu, če je oženjen ima otroke, koliko je imel mesečne plače, če ima perilo in dobra obuvala če kadi tobak, če je dobil že kako pismo od doma, potem je vsakega vprašal če bi hotel v rusiji delati, kar mu je več ko polovico odgovorilo da ne, popisoval je samo slovane.

10. feb. je prišel k nam en pravoslavni pop, nagovarjat, da bi prestopili v pravoslavno vero, ter razlagal zgodovino Galicije kar je bila poljsko kraljestvo razbito, in kako da so bili galicijani zatirani pod avstrijsko vlado, med drugimi je rekel: „Poglejte mi vaši bratje koliko žrtvujemo za vas, na potoke krvi je že preteklo v ta namen, da bi vas osvobodili

ker mnogo iz med vas je še naše pravoslavne vere, a mnogo vas je pa odrečenih z rimsko cerkvijo, pristopite zopet nazaj k naši cerkvi, čemu bi ne ostali v tisti veri katero so imeli vaši pradedje i.t.d.

S svojim govorom je malo dosegel dva grekokatolika (unijata) sta mu krepko odgovarjala, tako da se je pop čutil razžaljenega, zatožil jih je vojaškemu načelniku da sta bila kaznovana z zaporom po 10 dni, Kar jih je bilo pravoslavnih in kateri se je zapisal ti so dobili vsak po en rebelj od njegovih

15. feb. začetek 40 dnevne, imeli smo prvi teden, sredpostni in velik, potem vse srede in petke nismo dobili mesnih jedi, ampak ribjo jedi ribe so bile popolnoma razkuhane le kakea glava te je prav prijazno radovedno pogledala ko si jo vlovil v žlico, kaša je bila zabeljena z oljem. Mnogo jih ni vživalo te hrane, bili so le ob kruhu in čaju, der smo bili prav kakor puščavniki ki so živeli ob vodi in kruhu, ležišče smo pa imeli že vedno trd, namreč na preščah na golih deskah, smo prebadali svoje grešne kosti in delali pokoro za grehe vseh držav katere se vojujejo, kot odeja je bil mantel, za zglavje pa bluza ali hlače, strezakov ali deke nismo imeli, v začetku so nam dali slamo, a potem jo ni bilo več.

20. feb. začeli prihajati begunci od Varšave, Ljubljana i.t.d.

pripovedovali so nam razne novice, vojaki so strogo pazili na to, da nismo mogli z njimi veliko govoriti iz tega razmena so nam tudi vsa okna katera se odpirajo na ulico zabili s počezno desko, da jih potem še za prepotrebno zračenje nismi mogli odpirati.

26. feb. prejovali vsak, eno obri- valko in dve krpi za obvezati.

6. marca dobili spodnje perilo. (pri tem dobil eno po nedolžni

15. marca, obhajal 28 rojstva in 19. marca svoj imendan, ta dan moral pomagati pri pokanju vojaške obleke.

20. marca, dobili čehi in poljaki nekaj tiskovin, (slovnice) da bi se učili ruskega jezika.

21. marca, prvi spomladanski dan tic še prav hudo zima, okna zamrzne na, sneja še mnogo.

22. marca, zvečer zvedeli da je padla trdnjava Premišl.

23. marca, sprevod ruskega ljudstva po mestu vsled veselja da so dobili Premišl, nosili zastave in carjevo sliko, ter kričali živeli naši vojskujoči zavezniki, doli z Avstrijo in Germanijo, ko so šli mimo naše kasarne v katero je bilo več čehov so jih pozdravljali, „živeli naši bratje čehi, vedej vidimo se češko osvoboditi."

30. marca, neka procesija po mestu s sliko M.B.

1. in 2. aprila je sneg toliko skopnel da nismo mogli več s

sanjkami voziti, katere so bile v prometu neprenehoma od 30. oktobra.

3. aprila so dobili višji vojaški dovoljenje iti obiskovati božje grobe.

4. aprila Velika noč, po ruskem koledarju 22. marca, in imenujejo „Paska Kristovo". Vstajenje po cerkvah imajo ob polnoči, pravoslavne so pustili v svojo cerkev, a nas katoličanov ne v našo, gledali smo iz dvorišča spuščanje raket in želostni poslušali pritrkavanje zvonov, ter vzbujali si razne spomine iz prejšnih let, a zdaj? v tujini, zapuščeni, daleč od domovine, ločeni od ljubih in dragih nam oseb, varovani od svetnih in verskih rovarjenikov, kot vojni vjetniki, kjer slabimo na duhu in telesu -, in tako hrepenenče pričakujemo blaženega miru, da bi že bilo vstajenje tudi za nas iz ruskega vjetništva nazaj v milo Avstrijo.

Za pobolšek smo dobili vsak po dva pirucha in kos belega kruha, to je dokazoval nek tatarjani meščan vsled veselja da je bilo z nejevrih sinov v Avstriji v plenu, in sicer dva sta bila ranjena 5 pa zdravih vjetih. - V cerkev nismo šli, ker imajo sv. opravila v noči, dopoldne nej padal, popoldne imeli godbo, zdaj dobili od čeških rodbin, nekaj jestvin in tobak.

5. aprila Velikonočni ponedeljek šli v cerkev, pustili so nas 50, plačali malo takso ruskemu feldveblu da nas je pustil, bili pri treh mašah in pridig

6. aprila, popisovali kdo je pra-
zapar pravoslavne vere.

7. aprila pričel nek civilist raz-
dajat neke knjižice z pravoslavnimi
molitvami, in zapisal v pravoslavje
kateri je hotel pristopiti.

11. aprila na Belo nedeljo prišel
transport z vjetniki od Premišla,
med njimi mnogo oficirjev, katere
so fijakerji vozili, oficirji so imeli še
zablje opasane. Popoldan morali
iti kopati grabna za novo strelišče,
kamor smo hodili celi teden delati.

Od tega dne jedli na dvorišču
kjer so napravili mnogo miz in stolov v ta namen, pri katerih je potem naše godbe ob lepem vremenu svirala katero so rusi z velikim zanimanjem poslušali. K nam so hodili k menaši tudi novi vjetniki ko so prišli od Premišla, oficirji so pa imeli drugje svojo kuhinjo.

17. in 21. aprila je prišlo več vjetnikov v Elfo, blizo 4 bataljone mesto njimi 200 oficirjev.

30. aprila, odšli pravoslavni v drugja stanovanja iz ene mesta.

3. maja je odšlo več naših transportov naprej v Sibirijo, z njimi tudi nekaj oficirjev.

14. maja se je začel 6 tedenski post k sv. Petru, ob petkih nismo dobivali mesa ampak goste grahove jedi zabeljene z oljem in kašer.

17. maja odšla zopet 2 transporta z našimi, oficirji so pa ostali v Elfi, pri sebi so imeli tudi svoje sluge.

20. maja odšli iz ene kasarne

vsi naši vojaki v neke barake izven
mesta, k menaži so hodili nazaj.

23. maja na Binkoštno nedeljo
spustili nas 85 v cerkev, to nedeljo
imenujejo „Zeleno nedeljo“. pravoslavne cerkve in nekatere hiše so bili ob
ne z zelenimi vejami.

28. in 29. maja popisovali kaj je
kdo iz skladišča dobil, kakor mant
perilo in čevlje. Potem odločili za z
transport 1000 mož, za delo na polju v
Samarsko gubernijo.

30. maja v nedeljo je bil odho
iz Ufe, okrog 10 ure dop. Vozili se
skozi Aksakovo, Bogoruslan,
1. junija Samara, 2. Penza, 3. junij
proseka sv. Reš. Telesa Ptižeo, Atkar
ski, 4. jun. Saratov, v teh mestih
dobili menažo. V mestu Saratov
zapustili železnico, korakali skozi
mesto 5 kilom. v pristaniče reke Volge
kjer smo se vkrcali na parnik, prepljuli
se na drugo stran kjer stoji mesto
Pokrovska, tu smo iz parnika se
izkrcali ter na obrežju čakali vlake
katerega smo zopet zasedli in se vozili
naprej.

5. junija v soboto zjutraj
dospeli na odločeno mesto v selo
Krasni Kut, kjer smo zapustili
železnico s katero smo se vozili 1 teden.
Po železniških progah koder smo se
vozili, videli smo delati večinoma le
ženske, ravno tako tudi po polju,
zelo radi se pohvalijo koliko imajo
zemlje in da mnogo hleba pridelajo,
katerega bi lahko še več ko bi znali
bolj umno voditi poljedelstvo,

zemljo nič ne gnojijo, gnoj vozijo v
kake grabna ali v vodo, v drugih kr
jih pa kjer drv primanjkuje si nap
vljajo kurjavo, ki je potem ko je suha
podobna soti, katero kopljejo na ljub
ljanskem barju. Potokov in rek se ne
manjka, mlinov ali žag da bi jih
voda gnala nisem videl, ker velik
sane ravnine nimajo reke nikakih
vodopadov, ampak se vse kalne len
valijo naprej, močvirnatega sveta
zelo veliko. To neizmernih planjav
se pase vsakovrstna žival v velikih
armadah, toda žalostno je videti to
živino ko je tako suha in mršava, o
živinorejo se pač nič ne razumejo,
živina je redno na prostem ob lepem
ali grdem vremenu, živinskih hlevov
imajo jako malo, na konje nič ne
pazijo, da bi razgretega konja vdel
to se na misel nikomu ne pride,
ako kateremu kakšna žival pogine, jo
zavleče kar na polje ne da bi jo zakopal
in s to mahovino se potem psi gostijo
in vlačijo sem in tam, ko smo v
Ufi hodili na sprehod ali na kako
delo smo videli mnogo rakovine leža
ti ob potoh in kako so psi tegali to
mahovino, žalostno je, da je taka
nemaga in to še v mestu ki šteje nad
100.000 preb., zato ni čuda ako časnik
pišejo skoro vsako leto o kaki kužni
bolezni v rusiji. Ljudje pa tudi na
svojo snago nič ne dajo, hodijo sama
zani in raztrgani, da se Bog usmili,
oblečeni so prav po staroveško, popol
noma tako kakor slikajo pastirce pri
jaslicah, brez cipi je malokateri,

izurenši je le gospoda katera je tudi
že bolj moderno oblečena.

V kuhinji kjer se je za nas kuhal
je bila pravcata nesnaga, kuharji za
mazani kakor bi gnoj kidali, predpa
nike zamirsane da je bilo masti na
debelo na njih, če bi s prsti potegnil
po njem bi bilo takoj dosti za čevlj
namazati. Kadar je prišel kak oficir
kar se je malokdaj zgodilo, pogledat
kakšna je juha ali kaša, je kuhar
potegnil iz skorn leseno žlico in
mu jo podal da je okusil, seveda
vse je bilo „karašo". (dobro) V kuhinj
je bilo kakih 15 velikanskih kotljov za
menažo kuhati, juho je dajal iz kotl
z velikim kocem, kašo pa z železno
ali leseno lopato, preje je z njo grabil
po tleh razne kuhinjske odpadke in
smeti, potem ne da bi jo kaj umil
ali ostrgal je dajal kašo z nje, udaril
je z njo ob kak panj da je zletelo ta
veliko blato od nje in bilo je dobro,
tako sem videl na lastne oči. Čuditi
se je, da nismo bili v večjem številu
bolni, ko se je tako malo skrbelo na
mayo na kraju kjer bi se moralo
najbolj. Kasarno smo morali tako
pridno čistiti čistiti najsibodo tla
ali preične, pa tudi stene nismo
smeli zapustiti, te so se šele bali
da bi iz njih ne vspuhtela kaka
kolera, toda v kuhinjo se ni nikdo
zmil. V moralnem oziru so zelo po-
kvarjeni, k vojakom so hodile v
kasarno dekleta in žene ter tudi
po več dni spale pri njih, vsamotnih
hiš je brez števila, v reke kopati se

hodijo skupno, fantje in dekleta, starši z otroci, popolnoma narazen življenji nič ne poznajo.

Iz Krasnokutskega kolodvora so nas gnali na neki šolski vrt, kjer smo čakali, kakor živina na semnu na kupce kedaj kdo pride in nas kupi ter odvede na svoj dom. Bila je najprvo še površina zdravniška preiskava, potem so pa pričeli prihajati kmetje po nas, kolikor jih je kateri rabil v večjem številu in tudi posamezno za delo na polju, za rokodelce so pravi malo izpraševali.

Zapisali so ime gospodarja kdo jih kdo uzame in katere. Tako smo bili porazdeljeni in se raskropili na vse strani okrog po vaseh, v Krasnem kotu, nas je ostalo 30. peljali so nas v „Selsko zbornico", kjer so nas popisali in oddali gospodarjem kateri so že čakali na nas, oddani smo bili vsi posamezno, pač težka ločitev od dragih tovarišev, sedaj popolnoma osamljeni med tujimi ljudmi, jokali smo se ko smo se ločili eden od drugega, slovencev nas je ostalo v tej vasi osem.

Tako sem dobil tudi jaz gospodarja živinoma gospodinja je prišla po me ter me odvedla na dom, pri tem gospodarju sem bil 6 dni in delal razna dela, kakor naprimer; vsaki dan konje na pašo gonil, zvezal jim prve noge da niso mogli daleč uteči in da mi bilo treba paziti nanje, konj je bilo 7, imel je tudi 3 krave s katerim pa jaz

nisem imel nikakega posla, zjutraj
jih je odgnal vaški pastir na pašo, ker
imajo skupnega pastirja, zvečer jih j
pa zopet nazaj prignal, poleg tega je
imel tudi 2 svinje, to je bil imetek
tega gospodarja. Z gospodarjem sva
hodila prešičat neko slamo, drva
iz živalskih odpadkov skladali v kup
ker v tem kraju ni nikakih gozdov po
več so kilm nadaleč ne, hodil sem k
reki z velikim vodom po vodo katero
smo rabili za kuho in za živino.
Hrana je bila jako slaba ker je bil v
tem času post k sv. Petru, katerega j
ta drenžina strogo držala, pravoslav
v postu ne jedo nič mesnega, ne od
mleka, ne jajc, ampak ribe so najb
na vrsti, druge jedi pa zamastijo z
olj[illegible], čaj in kruh to je pa zjtak
glavna hrana ruska. Pred poledni
dan smo šli z 3 vozovi po pesek (nič)
15 kilm. daleč, ta pesek ali sipa je v
zemlji in treba je najprvo zemljo proč
odmetati da se pride do pecka, pri
tem sem si zelo zmučil levo roko, katera
mi je zelo zatekla drugi dan, in to
otekline sem imel potem 3 tedne.
Šesti dan mojega službovanja sva
se pa nekaj sporekla radi zapreganja
konj, ker se še nisem priučil zapreva
ti, ker je bila konjska oprava jako
v slabem stanju, raztrgana in nero
dno šivkana da nisem vedel kako
obrniti, zato je pričel kričati da
nič ne znam in da nisem za nobeno
delo i. t. d. pogovarjal sem ga da
naj ne kriči in ne jezi nad menoj
ampak prosil sem ga da me naj

odpravi nazaj k županu in naj
mu pove da nisem za nobeno de
in da po ruško neznam govoriti
zato me ne more imeti, mogoče del
kakega rusina da je kmetskih de
vojen in po ruško zna govoriti, ste
je bil zadovoljen, pozajutrkovali
smo, potem sva pa napotila se
proti „velski zbornici" (občinski pi
šla sva mimo neke prodajalne z m
ko, trgovec je stal na pragu, vpraša
je rusa kam me pelje, povedal
mu je kako je z menoj, trgovec
me potem vpraša ako znam kaj
ruško govoriti, računiti pisati i.t.
odgovoril sem da nekoliko znam
ali svoj razumem, nato je rekel da
me on vzame v službo ako hočem k
njemu priti, odgovoril sem da
hočem. Rusu je trgovec rekel, da naj
pove županu (starostu) da me on
vzame v službo, da me naj k njemu
nazaj pripelje, nadaljevala sva vojo
pot in prišla v zbornico, kmet je
povedal starostu, da jaz nisem za
njegovo delo, ker nisem kmečkih
del vojen, kopj ne znam zapregat
i.t.d. da me naj odvzame od njega
potem je povedal da me trgovec
rad vzame v službo ker on potrebuje
ednega, bilo je v zbornici več sve-
tovalcev kateri so starostu govorili
da me ni treba dajati nemcu
trgovcu, ampak kakemu drugemu
kmetu, na oče starešina se pa
dvigneje s prestola in reko, kam
naj ga dam ako ne zna nič delati
naj gre k nemcu šorat z njim".

poklonila sva se s kmetom pred slavnim selskim zborom in šla sva k trgovcu.

Tako sem dobil drugo službo katera je bila prav primerna zame ker pocebnega težkega dela mi bilo tu pa tam sem kako vrečo moke dvignil da sem jo stresel v predal in potem prodajal na drobno in debelo, ker bil sem kmi in hlapec, v prodajalni sem bil največ sam, gospodar mi je zaupal vse. Poleg posla v prodajalni sem imel tudi enega konja za okrbovati s katerim se je gospod vozil okrog trgovcev v mlin in na žitni trg, ker je dan za dnem kupoval pšenico, katero so vozili na njegov dom v žitnico (ambar) in je pa zopet naprej prodajal po cele vagone jo je odpošiljal na vse kraje.

Hrano sem imel zelo dobro, jedli smo vsi pri eni mizi, različka mi bilo nikakega, zjutraj ob 6ih je bil čaj, v mehko kuhana jajca in kruh iz najfinejše moke, ob 10ih kava z mlekom, šunken ali putra, ob 3 mi obed, juha zakuhana in meso, ob 6ih čaj, zvečer ob 9 ali 10ih večerja, taka kakor obed. Spat smo hodili okrog 11ih, vstajali pa ob 5ih, gospod je bil vedno prvi na nogah. Prvo moje delo zjutraj je bilo, konja čistiti in mu hlaje dati štirikrat na dan zvečer sem ga pa gonil v reko da se je kopal. Prodajalno sem odpiral ob 7ih in zapiral zvečer ob 7ih. denar od prodane moke, otrobov

vsa in slabe pšenice (za kuce) sem oddajal gospej ker ona je imela blagajno, gospod je bil večinoma vedno z doma v trgovskih zadevah imela sta edinega stroka hčerko 12 let staro z imenom „Marička“, za pomočnico v kuhinji in druga dela je gospa imela eno služkinjo ubežanko, toraj vseh skupaj nas je bilo 5 oseb. Psi so bili trije pri hiši, eden je bil samo za nočnega čuvaja, kateri se je na verigi po noči sprehajal po dvorišču, po dnevu je pa spal v svoji hišici, ter pes me je prav hudo ugriznil v desno roko ko sem ga neko jutro gnal v njegovo hišico, zagrabil je eno pišče a jaz ga udarim rekoč pusti jo, in res jo popusti in zgrabi mene za roko. Šel mi je čas naglo naprej, 5 tednov minulo da se vedel nisem kedaj, tovariši so me blagrovali da imam tako službo, ker drugi so se pa morali zelo mučiti s košnjo sena in potem žita, ter pritoževali se kako slabo hrano imajo, eden mi je z jokom pripovedoval da že tri tedne ni imel žlice v roki, ker je dotični gospodar strogo držal post, jedli so le zaj, ribe in kruh, čez tri tedne je zbolel da je moral iti v bolnico, ko je ozdravel je dobil novega gospodarja nemca, pri katerem se mu je bolje godilo glede hrane.

Nekega dne pa pride policaj z povelje da moram to službo zapustiti in iti takoj z mojo bagažo v „selsko zbornico“ z imenoj mora iti tudi gospod, z žalostjo sem pobral svoje reči in se poslovil

od dobre gospe, z gospodom pa stopava v občinsko pišarno kjer me je izročil staroste in mi plačal v priču njega kolikor sem zaslužil pri njem. Potem mi začne starosta govoriti da je dobil ukaz od gubernatorja, da morajo avstrijci vsi na polju delati, da ne smejo biti v nikakih prodajalnah in ne pri obrtnikih, tako je pobral vse iz prodajalen kjer je bil kak avstrijc v eni so bili 4 podčastniki v službi in tudi te ni pustil več na svojem mestu. Pri neki pekarici katera je imela moža na vojni, je bil vslužben en slovenec iz Trsta, pa tudi tega ji niso pustili da bi ji delal pekarsko obrt, ostala je sama z 5 otroci nevedo kaj ji je storiti. Veliko je bilo takih da so se odpovedali poljskemu delu, katere so potem odpravili v mesto Novo Ukensko. Starosta me je prego-voril da naj grem delati na polje, govo-ril mi je zasno kako da je slabo v logu pitrdil sem mu da pojdem najbo-kar hočę poskusiti kako bo pri drugem gospodarju, poljal me je sam k nekemu svojemu sosedniku, pri kate-rem sem potem bil 5 dni, ker me je pa roka silno bolela, ko me je pes ugriznil pri trgovcu, zato nisem hotel več delati, povedal sem gospodarju da grem proč od njega da ne morem in ne hočem več delati na polju, pobral sem svo-je reči in šel k staroštu, za menoj je prišel gospodar in zelo nagovarjal starosto da naj me nikar ne odkaže me od njegea, da sem prav pridno in marljivo delal pri njem ko smo kosili

rež, in dva vozili i. t. d. gospodar je
obetal mi da me na nobeno težko del
ne bode silil samo da ostanem pri
njem, a jaz sem mu odgovoril, žu-
panu, da, če moramo avstriji delati
naj me pusti v službo v kateri sem
prej bil, ker služba je lahka kakor
nalašč zame ko nisem vajen konjer-
in poljskih del, župan me je pogo-
varjal a jaz sem vztrajal pri svoji
trmi da ne hočem delati na polju.
razljutil se je, in poklical policaja
da me je odvedel v zapor, drugi
dan me je izročil policijskemu na
čelniku pri katerem sem bil 1 teden
v zaporu. Hrane nisem nikjer nika-
ke dobil, svobodno mi je bilo da
sem lahko šel po vasi iskat si jes
čaj ali mleko in kruh, drugega
nisem dobil. Čez en teden pa pride
še en tovariš kateri se je trudi vzneve-
lil delati pri ruskih, naju je potem
policijski načelnik odpravil v mesto
Novo Mesto, z nama vred še dva
ruska kaznjenca, odnesga so fotografi-
rali predno smo se odpeljali s kolo-
jem, vozili smo se skozi vas Bernidi
v kateri so naseljeni sami nemci, tu
smo dobili čaj in kruh, in kočijaži so
se premenili. Potem smo nadaljevali
vožnjo ter prišli pozno po noči v
vas Pitarka, kjer smo prenočevali
v občinskih zaporih, drugi dan
smo se odpeljali na postajo enakega
imena kakor vas in je precej daleč
od vasi. Tu smo se vsedli na železni
co (zakotino) in se odpeljali na
kontrabcnt, ko je prišel kontrolor

kerte šipat, morali smo se skriti pred njim pod sedeže, ko je odšel skozi vagon potem smo lahko svobodno sedeli. Tako smo se pripeljali v Novo Ukensko, poskakali smo iz vagona predno je vlak prišel do kolodvora, in odšli s policajem v mesto k vojaškemu načelniku kateri je mene in tovariša takoj odpravil iz ven mesta v barako.

Bilo je tu več barak in sicer v prav žalostnem stanju, kadar je deževal je dež padal na stanovalce da so bili vsi mokri, pred vetrom tudi niso bili zavarovani, ker so bile take šprenje da je lahko roko skozi porinil. Te barake niso bile postavljene za plenjene, ampak so stare in napravljene za sejmarje v katerih ob sejmih prodajajo razno robo, in v te kolibe so namestili avstrijce, katerih je bilo med polovico bolestnih invalidov, zdravih je bilo tu to kakih 30, kateri so bili dani iz mesta iz bolnic ko so ozdraveli, katere so potem dajali kmetom ki so vedno hodili prosit za delavce na polje. Hrana je bila zelo slaba, dobivali so 2 funta kruha, sladkorja nič, ieja nič, le čista topla voda, opoludne juha zakuhana in kaša, mesa niso dobivali, zvečer so dobili tudi juho tako je bilo za zdrave, bolni za delo nesposobni so imeli samo to razliko da so dobivali po en kosek sladkorja na dan. Jaz in tovariš sva bila že koj drugi dan odslana

na delo na polje, ko so zopet prišle žene (vdolatke) prosit za delavce. Bil je komandant čez avstrijce v barakah en praporščak, mlad umrkovec, kateri je prav surovo postopal z našimi, pretepal jih je s palico ali klofutal za vsako najmanjšo stvar. Tako naprimer prosil neki poljak ki je bil dan na delo eni ženi, katera je prosila za dva a dobila je samo enega, in ta je prosil da naj da tovariša, da bodeta veselejše delala, ker celemu je dolgočasno pri tujih ljudeh, praporščak se je pa razsrdil ter ga neusmiljeno okofutal rekoč jaz ti dam tovariša, idi z ženo kakor sem določil ne govori prav ni. Tako je vsakemu najbolj koristilo da se je volji uklonil kar je določil, ako je kdo rekel da ne gre delati, ga je prav pošteno pretepel in ga dal odvesti v zapor, kjer ni druge hrane dobil kakor kruh in vodo, nekateri je vstrajal po en teden v zaporu, potem je pa že sam prosil da gre delati samo da je bil iz zapora izpuščen. Žrtega dalj ko je prišla vrata name, da sem bil določen že drugi dan na delo sem voljo vzel to na znanje, ker sem spreveidel da ni druge pomoči, mislil sem ko sem bil v Krasnem kotu da me bodo spravili v kako kasarno in me v miru pustili kakor smo bili v Ufi, a motil sem se, kesal sem se da nisem ostal pri stervstovernu vovodniku, kjer je bila dobra družina in glede hrane tudi v redu. Tako sem dobil zopet novo službo sel sem z dotično ženo katera me je

dobila in me odpeljala v mesto k
sorodnikom kjer sva bila že noč,
drugi dan je šla zopet prosit za
dve katerih pa ni dobila. Odpeljali
smo se na dom 25 kilm. daleč od
mesta v selo Petro-Pavlovko, ta
žena je imela moža v plenu v Avst
na Ogerskem, popadla sva v plen ob
na en dan. Začel sem delati razna
dela, seno je imel ta gospodar že
pokošeno kakor tudi rž, katero
sva vejala na veter, namreč z lesen
mi lopatami sva jo metala v zrak
potem pa na pojtel čistila, slamo
na kupe zmetavala i.t.d., to delo je
bilo blizo doma. Drugi teden sem
pa šel na hutor ali gaimno (posestvo)
kjer sem z kirkizi skupno delal,
kosili smo pšenico s kosilnim strojem,
na katerem je bilo prav težavno delo,
z vilami odmetavati rez stroja,
bolele so roke in žilile se rebra, da je
bilo joj, in to od ranega jutra do
pozne noči. Počivali smo prav malo
3 do 4 ure, in že se je čul gospodarjev
glas, vstavajte za velblodi nazaj jehat,
kateri so se pasli okrog po polju, po
dnevu ni bilo nikakega odmora in
to v silni vročini, sence nikjer nobene
ker ni nikakega drevesa. Hrana
jako slaba, od ranega jutra delati
tešč do 9 ih, ob tem času je bil čaj
in kruh, ob 3 ih obed vroča voda v
kateri se je kaša kuhala, zabeljena z
svojo mastjo enako tudi kaša, ob 6 ih
zopet čaj in zvečer ob 10 ih večerja taka
kakor obed, vedno enako. En teden
sem bil sam, potem je pa dobil še dva

da smo bili 3 avstrijci pri njem, toliko nas je vendar spregledal da nas ni silil na kosilni stroj iti, ampak so bili kirkizi zato odločeni ko jih je imel vsaki dan po več naj tih. V mašino so bili upreženi velbl di ali konji, mi smo pa nalagali na vozove in vozili z voli na prosto kjer je bil določen, da smo potem mlatili, tako smo delali celi mese vsaki dan smo naložili do 80 voz pšenice. Ob nedeljah in praznikih smo imeli le malo prostosti, bilo je vedno kako delo; tako naprimer iz vozov izlagati kurjavo (šoto) iz žival kih odpadkov, žito i.t.d. ali po vodo iti, ali v mlin katerega je ta gospodar tudi imel na veter, teh mlinov je več okrog vasi, iz dalj ave je izgledati da bi bila tu kaka fes tunga. Okrog 11 ure je bil obed in zajutrek vse ob jednem, malo boljši kakor druge dni, po obedu smo šli na bazar, (tag) tuje resno živilo na prodaj, sčasoma se tu mladi ljudje to imajo največjo radost, na tem prostoru se dobivajo delavci za na polje, večinoma ravni kirkizi, ker tem ni bilo treba iti na vojno.

Okrog četrte ure se je pa bilo treba že pripraviti na odhod na polje, napi li smo se čaja, naložili na vozove raznega materijala in živeža za celi teden, zapregli konje, velblode in vole in hajd 20 kilm. daleč na polje med kirkizke vasi, kjer smo se zopet mučili celi teden, da je prišla zopet sobota, naložili na vozove

kurjave žita i.t.d. in se podali domov, prišli smo vselej pozno to noči, v nedeljo ali praznik zjutraj pa izlazeti iz vas i.t.d. Kake novice smo izvedeli le ob nedeljah, ko smo se avstrijci srečali na bazarju dobil je kateri kako rusko časopis in tam smo prebirali vojne novice, ter potem sami pretresovali kaj je resnice na tem ali ne, tožili smo eden drugemu kako tapino na polju in kako slabo hrano imamo, tolažili se med seboj da to ne more dolgo trajati. Tjeri jih je bilo kaj več skupaj, so se zoperstavili da ne hočejo delati, ako se jim ne priboljša hrana ~~[illegible]~~ pri nekaterim se je posrečilo da so dosegli, kar so želeli a pri nekaterih ne, gospodar je šel po kakega vojnika da jih je povarval kako se morajo obnašati kot vojni vjetniki, ter pretepel z bičem glavne demonstrante in s temi jih je ostrašil da so delali zopet naprej.

Tjeri so pa bili posamezni pri kmetih so tudi prebirali gospodarje, kjer bi bilo bolje, toda prebral se ni nikdo veliko na bolje, ker je pri ruskih kmetih povsod enako. Nekateri je kar pobegnil od kmeta na tiho, in šel v mesto do vojaškega načelnika, ter mu povedal da pri tem ne more biti, seveda vsak je imel kake neprilike, tam so ga dobro pretepli ali posadili v zapor par dni brez jesti, potem ga pa zopet dali nazaj dotičnemu ali drugemu gospodarju.

Čas nam je hitro tekel naprej,

delali smo kakor živina noč in dan
ker druge pomoči ni bilo, delati je
pa težko prisiljeno, ker se dela
vse z nevoljo. Pri tem gospodarju
ko sem jaz bil, smo kosili in vozili
pšenico cel mesec na kupe vsak
dan do 20 voz, očistili prostor
kjer smo potem mlatili kamo pa
po kakem dežju smo zapregli živino
v vozove in gonili po tem prostoru
da se je zemlja utrdila, potem
smo nametali toliko pšenice kar
smo jo prej pripeljali na 20 vozov
seveda ta prostor je bil velik
krog, zapregli dva para konj in
vsak par je vlačil oglat podolgast
kamen za seboj, konji so šli v
polnem teku okrog po pšenici,
poleg konjev smo pa še zapregli

